Міщенко Марина Сергіївна, к. психол. н., доцент кафедри психології,
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна
Маркова Анна Віталіївна, магістрантка,
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУ

Розширення масштабів людської діяльності та стрімке зростання обсягів інформації, значно підвищують вимоги до інтелектуальної діяльності підростаючого покоління. Сучасне суспільство потребує особистість, яка вільно адаптується у сучасному інформаційно-технічному просторі із всебічно розвиненими інтелектуальними можливостями відповідно до її розвитку, особистість, що успішно приймає та переробляє інформацію. За останні роки значно підвищилась роль інтелектуальних здібностей. Тому, розкриття інтелектуального потенціалу дитини – одне із найактуальніших завдань.

З кінця 50-х років 20 ст. психологічні стани, зокрема, емоційні стали предметом спеціальних досліджень. Першою помітною роботою стала у 1955 р. стаття Н. Д. Левітова «Проблеми психічних станів». В ній вчений зазначав, що психічні стани є важливим елементом людської психіки. У сучасній науці емоційні стани є важливою частиною всієї системи психічної регуляції, вони впливають на будь-який вид діяльності та його поведінку.

В. А. Ганзен, психологічний стан розглядав як цілісне, складне, поліструктурне і поліфункціональне явище [2], а Ю. Є. Сосновікова описує психічні стани, як відносно стійкі і конкретні взаємини всіх аспектів психіки, які мають певну напруженість і висловлюють ступінь врівноваженості людини у навколишньому середовищі у певний період часу [4]. Л. В. Куліков розглядає

психічні стани як форму саморегуляції психіки і один із основних механізмів інтеграції людини, як цілісності [3].

Стани та емоції нерозривно пов'язані. Психічні стани мають інтегративну функцію та забезпечують реагування людини як цілісності в рамках поточної ситуації. Вони розуміються як клас станів, в рамках яких емоційні характеристики виходять на перший план.

На нашу думку, емоційний стан є більш складний психічний феномен, який може включати в себе одну та більше емоцій. А саму емоцію можна розглядати як процес, що включає в себе послідовну зміну стадій емоцій, яка починається з оцінювання у формі переживання і закінчується певною реакцією організму або певного роду поведінковим актом.

Емоційний стан виникає в результаті відсутності можливості відреагувати на деякий істотний вплив та формується на стадії оцінки значущої актуальної потреби людини і закінчується формуванням певного психофізичного стану, який підтримує необхідність пошуку певної можливості розрядки і задоволення потреб. Сутнісними характеристиками емоційних станів виступають його слабка інтенсивність, складність, тривалість у часі, безпредметність, а також оціночний характер для самої особистості, циклічність і підтримка внутрішньо емоційного стану.

На відміну від пізнавальних процесів, що відбивають навколишню дійсність у відчуттях, образах, уявленнях, поняттях, думках емоції відбивають об'єктивну реальність у переживаннях. Своєрідність емоцій відзначається потребами, мотивами, прагненнями, намірами людини, особливостями її волі, характером.

Ще з початку 20 ст. велися пошуки здібностей, які на відміну від загально інтелектуальних пов'язані з соціально-емоційною сферою психіки. Провідні фахівці з області психології інтелекту (Е. Торндайк, Ч. Спирмен, Д. Векслер, Дж. Гілфорд, Г. Айзенк) стверджували, що люди розрізняються за здатністю розуміти іншу людину і управляти ними [1, с.17].

Різноманітні емоційні моменти входять у зміст усіх процесів життєдіяльності. Так, емоційні переживання – це зовнішня демонстрація психічного стану людини, які істотно впливають на внутрішні фізичні функції, а емоційні реакції виражаються, як суб'єкт переживання, власне ставлення до всього , що людина пізнає, робить, до навколишнього світу.

Отже, емоційний стан – це настрій, той емоційний фон на якому йде життя людини з усіма її компонентами. Саме він робить сильний вплив на психіку людини і є достовірним індикатором емоційного благополуччя.

Пихологічне благополуччя, задоволення життям, емоційні стани, розумова діяльність дуже тісно пов'язані. В залежності від періоду життя вони можуть змінюватися, оскільки вони детерміновані завданням, які особистість ставить собі у цей період.

Згідно з Ж. Піаже інтелект – це найбільш досконала форма адаптації організму до середовища. В онтогенезі інтелект виникає наступним чином: посередником між дитиною і навколишнім світом є предметна дія. Ж. Піаже підкреслює, що ні слова, ні наочні образи самі по собі нічого не значать для інтелекту. У міру накопичення і ускладнення досвіду у практичній взаємодії з об'єктами відбувається інтеоризація дій, їх поступове перетворення в розумові операції. А. Біне визнавав вплив навколишнього середовища на особливості пізнавального розвитку. Л. Виготський взаємопов'язував таку складну психічну структуру як інтелект з емоціями. Єдність афективних та когнітивних процесів виявляється в тому, що зв'язок між ними є динамічним, при цьому кожному етапу мислення відповідає свій етап афекту. Виготський ввів поняття «смислові переживання», розвиток яких пов'язаний із здатністю людини до розвитку логіки почуттів; формування її узальненого ставлення до себе та до інших, з розуміння власної цінності.

С. Рубінштейн відзначав, що мислення є єдністю емоцій та раціональності. Коли ми говоримо про емоційні інтелектуальні процеси, мова йде про характеристику єдиних і водночас різноманітних процесів згідно з переважаючим у кожному такому процесі.

Дж. Гілфорд запропонував модель «структури інтелекту» ця концепція широко застосовується у США, на її основі створені навчальні програми.

Розглянувши лише деякі концепції можна сформувати авторську дефініцію інтелекту. Інтелект – це універсальна сукупність психічних функцій (здібностей) особистості, пов'язана з особливостями відображення навколишнього світу, отриманням інформації в процесі когнітивної діяльності, її переробкою та ефективним використанням у перетворенні навколишнього світу.

Отже, у структурі особистості можна виділити інтелектуальний та емоційний компонент – це система знань про сутність емоційних явищ, структуру емоційної сфери, функції особистості, вплив емоційності на інтелект особистості, загальнокультурна приналежність. Інтелект є складником психіки людини та має великий спектр впливу, емоції в свою чергу є незамінним чинником, що підвищує нашу розумову вправність. Коли людина визнає свої почуття, та керується ними у конструктивний спосіб, то це збільшує її інтелектуальні сили.

Література:

1. Берн Ш. Гендерная психологии. СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 320 с.

2. Ганзен В. А. Системные описания в психологии. Л. : Издательство Ленинградского университета, 1984. 128 с.

3. Куликов Л. В. Проблема описания психических состояний. *Психические состояния*. СПб.: Питер, 2001. С. 9–42.

4. Сосновикова Ю. Е. Психические состояния человека, их классификация и диагностика. Горький : Издательство Горьковского института, 1975. 322 с.